

Daniel Keohane: The EU and counter-terrorism.

Londen: *Centre for European Reform*, 2005; 38 blz.; 8,- euro
ISBN 1-901-229-62-9 (info@cer.org.uk)

De aanslag van maart 2004 in Madrid toont aan dat het terrorisme in Europa een serieuze bedreiging is. Hoe moet de Europese Unie deze bedreiging tegemoet treden? Ontwikkeling van een anti-terrorismebeleid stuit op twee obstakels: de EU is geen nationale overheid, die is uitgerust met bepaalde bevoegdheden, en er ontbreekt een op zich zelf afgebakend en gedefinieerd beleid. Waar de nationale regeringen de grootste moeite hebben het werk van hun eigen ministeries en de talloze organen die zich met terrorismebestrijding bezighouden, te coördineren, is een coördinatie op Europees niveau van de 25 lidstaten 'exponentially more difficult'. Bilaterale of groepsgewijze grensoverschrijdende samenwerking op bepaalde terreinen is waarschijnlijk te verwezenlijken, maar Keohane gaat vooral na wat op het terrein van de interne veiligheid, de buitenlandse en defensiepolitiek in algemeen Europees verband wenselijk en mogelijk is. Hij wijst op de verschillen in benadering van het terrorisme door de Verenigde Staten en de EU. Zo is men in Europa bevreesd dat de Amerikaanse militair geïnspireerde reacties ('war on terrorism') een negatieve invloed hebben op de eigen moslimbevolking. Komt voor de Amerikanen het terroristische gevaar vooral van buitenaf, met zijn 15-20 miljoen moslims voelt Europa zich vooral van binnenuit belaagd. Keohane sluit zich aan bij diegenen die menen dat er sprake is van drie, elkaar overlappende cirkels van terroristische activiteiten, die wellicht uiteenlopende benaderingen vergen. Binnen de eerste cirkel zijn de leden van al-Qaida actief (hoewel

al-Qaida thans meer bedreigend is als ideologie dan als organisatie). In de tweede cirkel (o.m. Kasjmir, Tsjetsjenië en Libanon) komt het gevaar van etnisch-nationalistische groepen, die sommige aspecten van de al-Qaida-idealen kunnen delen, maar die eerder lokale dan mondiale doelen nastreven. De derde cirkel is die van 'freelance jihadists', 'based anywhere in the world', en al dan niet geïnspireerd door Bin Laden. Deze laatste zijn potentieel het gevaarlijkst. Zij zijn verantwoordelijk voor de aanslagen in Madrid. Keohane verwijst naar de activiteiten van Gijs de Vries, de 'counter-terrorism co-ordinator' van de EU en de achterdocht, de institutionele en machtsobstakels waarmee hij te maken krijgt. Hij acht het van wezenlijk belang dat de NAVO en de EU onderlinge concurrentie vermijden en hij is van mening dat de EU allereerst een duidelijke anti-terrorisestrategie nodig heeft 'to guide and inform the work of the disparate EU institutions and the member-states'. De regeringen van de EU-lidstaten dienen in hun buitenlandse politiek een veel grotere prioriteit te geven aan terrorismebestrijding (en dienen zich niet alleen te richten op 'internal law enforcement policies'). Ook is een meer actief Midden-Oostenbeleid nodig. (F.v.d.B.)

Harvey Langholtz, Boris Kondoch & Alan Wells (red.): International Peacekeeping, The Yearbook of International Peace Operations, Volume 9.

Leiden/Boston: *Martinus Nijhoff Publishers*, 2005; xxvii + 641 blz. + CD-ROM; 230,- euro
ISBN 90-04-14315-7; ISSN 1380-748-X

Tegen einde 2003 bleken meer dan 45.000 man militair personeel, militaire waarnemers en burgerpolitie in dienst van de VN te zijn. Trouwens,

ook de Europese en de Afrikaanse Unie, en niet-militair- en niet-VN-personeel blijken steeds meer bij vredeshandhavende acties te worden betrokken. In vele delen van de wereld bijveren VN-militairen, burgerpersoneel, politie en humanitaire hulpverleners zich de vrede te bevorderen en steun te verlenen. 'In this *Yearbook of International Peace Operations* we have attempted to chronicle and analyse the activities of 2003.' Na een reeks artikelen die betrekking hebben op vredeshandhaving (zoals 'United Nations Peace Operations Then and Now', 'Occupation Policy in Iraq and International Law', 'Simulating Crises: A Peacekeeping Teaching Technique'), volgt een deel dat verslag uitbrengt van in 2003 gehouden conferenties en seminars, zoals de jaarlijkse bijeenkomst van de 'International Association of Peacekeeping Training Centers'. Thema van deze conferentie was de vergroting van de effectiviteit van vredeshandhaving via opleiding en training. De volgende delen bevatten boekbesprekingen over vredeshandhaving, korte inhoudsbeschrijvingen van nieuwe relevante boeken en een bibliografie van recente bijdragen die op enigerlei wijze naar vredeshandhaving verwijzen. Het Jaarboek wordt afgesloten met een kroniek van de periode juli 2002-juni 2003: per maand zijn de gebeurtenissen, activiteiten en de stand van zaken die betrekking hebben op conflicten en vredeshandhaving in de diverse landen geboekstaafd. Toegevoegd is een CD-ROM. Men treft daarop alle belangrijke documenten aan die betrekking hebben op de vredeshandhavende activiteiten, zoals alle door de VN-Veiligheidsraad in 2003 aangenomen Resoluties; het Jaarrapport van de secretaris-generaal en van het Speciale Comité voor Vredeshandhavende Operaties; documenten over de vredeshandhaving van de VN, de

EU en de Afrikaanse Unie; alsmede documenten inzake de conflicten in Irak, Afghanistan, Ivoorkust, de Democratische Republiek Congo, Liberia, Cambodja en het Midden-Oosten. (F.v.d.B.)

In Support of Arab Democracy: Why and How. Report of an Independent Task Force.

New York: Council on Foreign Relations, Inc., juni 2005; xvi + 69 blz.; \$ 15,- ISBN: 0-87609-350-0

De vraagstelling van dit rapport van een *Task Force* onder leiding van Madeleine K. Albright (minister van buitenlandse zaken onder president Clinton), Vin Weber (Republikeins ex-lid van het Huis van Afgevaardigden) en Steven A. Cook (arabist en project-directeur) was of een beleid gericht op het bevorderen van de democratie in het Midden-Oosten de belangen van de Verenigde Staten dient en wat de inhoud van een dergelijk beleid dient te zijn, 'taking into account the full range of interests'. Het antwoord op de eerste vraag is positief, terwijl het antwoord op de tweede vraag luidt dat de Verenigde Staten de ontwikkeling van democratische instellingen op de lange termijn dienen te bevorderen, daarbij bedenkend dat democratie niet van buitenaf kan worden opgelegd en dat plotselinge en traumatische veranderingen noodzakelijk noch gewenst zijn. Het beleid dient rekening te houden met regionale politieke en economische diversiteit, de afwezigheid van een sterke democratische traditie en het dient ervan uit te gaan dat democratie meer is dan het relatief simpele proces van het houden van verkiezingen. In vijftien 'Findings and Recommendations' wordt de inhoud van zo'n beleid samengevat. Over de islam merkt het rapport van de *Task*

Force op: 'For better or worse, Islamist movements and political parties are likely to play a prominent role in a more democratic Middle East.' De Verenigde Staten dienen uiteraard waakzaam te blijven tegenover het gevaar van terroristische organisaties, maar ze mogen niet toestaan dat leiders in het Midden-Oosten de nationale veiligheid gebruiken als een excuus om niet-gewelddadige islamitische organisaties te onderdrukken. Er zijn enige 'dissenting opinions' onder de veertien leden van de *Task Force*, die het rapport op bepaalde punten te ver of niet ver genoeg vinden gaan. In de bijlagen vindt men o.m. een lijst van de belangrijkste islamitische bewegingen in het Midden-Oosten; van macro-economische indicatoren; gegevens over technologische sectoren (zoals het aantal PC's per 1000 inwoners); gebruik van het Internet; alsmede van de belangrijkste Arabische satelliettelevisie-netwerken in de regio. (F.v.d.B.)

Ole Elgström & Christer Jönsson (red.): European Union Negotiations. Processes, Networks and Institutions.

Londen/New York: Routledge, 2005; xi + 228 blz.; £ 65,- ISBN 0-415-34124-8

In deze artikelenbundel wordt het onderhandelingsgedrag van de Europese Unie geanalyseerd. Het eerste deel, onder de titel 'The European Union as a negotiation area', behandelt de kenmerken van de onderhandelingsprocessen in eigen kring; in deel twee wordt aandacht geschonken aan de 'European Union as an actor in international negotiations'. In de artikelen komen vragen aan de orde zoals: in welke mate is er sprake van continuïteit in de onderhandelingen en van institutionalisering van het onderhandelingsproces; is er sprake van

variatie in de onderhandelingsprocessen; welke actoren en netwerken van buiten zijn erbij betrokken en in welk opzicht verschillen zij van traditionele internationale onderhandelingen? In een slothoofdstuk trekken de redacteurs conclusies. Het Europese onderhandelingsstelsel blijkt uiterst complex. Hoewel een aantal kenmerken zich ook elders, in een internationale of nationale *setting* manifesteert, is het Europese systeem een *sui generis*-systeem. Bij elkaar opgeteld lijken de gezamenlijke kenmerken, die men kan destilleren uit de heterogene onderhandelingen die door de EU zijn gevoerd, 'uniek'. De eigenaardigheden van dit systeem worden in vier punten samengevat: 1 EU-onderhandelingen zijn 'permanent, aan elkaar gekoppeld en continu'; 2 ze zijn in belangrijke mate geïnstitutionaliseerd; 3 ze vertonen een eigenaardige 'blend of informal and formal processes'; en 4 ze zijn, in tegenstelling tot internationale onderhandelingen, maar wel zoals gebruikelijk bij besluitvorming op nationaal niveau, 'shaped by the existence of an elaborate implementation machinery'. Wat verder opvalt is de grote verscheidenheid van onderhandelingen die de EU in eigen kring voert. Wat het optreden van de EU als speler in de internationale arena betreft, is sprake van belangrijke variëteiten in benadering en rol. Dit wordt op uiteenlopende manieren verklaard, zoals de merkwaardige institutionele structuur van de EU, de eigen onzekerheid over haar internationale rol en identiteit, wisselende omgevingen, enz. Tegen de achtergrond van de recente uitbreidingen van de EU zijn de geïnstitutionaliseerde, op netwerken gebaseerde onderhandelingen die in het verleden hebben plaatsgevonden, bepaald niet probleemloos verlopen. (F.v.d.B.)

Leon Hadar: Sandstorm. Policy Failure in the Middle East.

New York, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005; A Cato Institute Book; xiii + 203 blz. (incl. register); 23,77 euro ISBN 1-4039-6724-5

Tijdens de euforie over de geslaagde militaire actie in de Golfoorlog van 1992 noemde Hadar de invoering van democratie en vrije markt in het Midden-Oosten een welhaast onmogelijke opdracht. Tevens was hij van mening dat een verbond met de *status quo*-regimes de Verenigde Staten in de ogen van de democratische en revolutionaire facties in het Arabisch gebied tot een symbool van onderdrukking zouden maken. Hadar stelt dat de Verenigde Staten na de val van de Muur een beleid van 'constructive disengagement' in het Midden-Oosten hadden moeten voeren. De enige andere optie in zijn ogen is een beleid van 'destructive disengagement'. In een nieuw Midden-Oostenbeleid dient Europa op den duur de prominente plaats van Amerika als 'balancer of last resort' over te nemen. De recente oorlog tegen Irak en de periode daarna stelden in het licht dat Amerikanen en Europeanen 'are already on a collision course in the Middle East that reflects their increasingly divergent interests in the region'. Als aanhanger van de realistische traditie in de theorie van de buitenlandse betrekkingen heeft Hadar een hard hoofd in de mogelijkheid van een ander beleid. Maar als idealist van nature hoopt hij op de macht van de publieke opinie. In deze studie werkt hij een en ander nader uit. Zo wijst hij op de steeds toenemende kosten van het huidige Amerikaanse beleid en op de fixatie op de 'Rival Twins' (Saoedi-Arabië en Israël). In het hoofdstuk 'It's Interests-Not Cultures, Stupid!' bekritiseert hij de neoconservatieve lezing dat er sprake zou zijn van een

'clash of cultures' en beargumenteert hij dat uiteenlopende geo-strategische en geo-economische belangen verantwoordelijk zijn voor de huidige kloof tussen Amerikanen en Europeanen over het Midden-Oosten (Irak en Israël-Palestina). Met betrekking tot de vraag of Europa in staat is de Amerikaanse hegemonie in het Midden-Oosten te trotseren, betoogt hij dat de zich wijzigende geo-economische en geo-strategische machtsbalans op de langere duur een situatie schept waarin een Euro-Amerikaans conflict onvermijdelijk wordt. In een slot-hoofdstuk werkt Hadar het idee van een 'constructive disengagement'-beleid van de Verenigde Staten in het Midden-Oosten nader uit. Hierbij zou de Amerikaanse hegemonie plaats moeten maken voor een multipolair systeem, waarin Europa met betrekking tot het Midden-Oosten een grote rol speelt. Aan een 'ensemble van grote mogendheden' (Europa, de Verenigde Staten en eventueel China en India) valt dan de rol toe 'to deal with threats to the status quo in the Middle East and its peripheries'. (F.v.d.B.)

Hanneke Rozema: Grenzeloze liefde. Westerse vrouwen over hun Arabisch-Islamitische huwelijk.

Amsterdam: Uitgeverij Bulaaq, 2005; 286 blz.; 16,90 euro ISBN 90-5460-109-4

Zelf is ze getrouwd met een Nederlander, maar Hanneke Rozema vatte tijdens haar langdurige verblijf in de Arabische wereld een fascinatie op voor de keuze van westerse vrouwen om met een moslimman te trouwen. Voelden deze vrouwen dan niet dezelfde ergernissen, dezelfde culturele frictie die zij daar ervoer? De persoonlijke gesprekken die Rozema in Egypte met diverse vrouwen voerde en vervolgens optekende in *Grenze-*

loze liefde, getuigen daar wel degelijk van. Na het optrekken van de eerste roze wolk blijken de meeste vrouwen bovendien geconfronteerd te worden met een terugkerend aantal problemen, zoals moeizame acceptatie door de schoonfamilie of een echtgenoot die zijn vrouw plotseling haar westerse vrijheden ontzegt. Bovendien zorgt het ingewikkelde Egyptisch islamitische familierecht voor een zwakkere positie van niet-Egyptische, niet-islamitische vrouwen. De auteur wil met haar boek een handleiding bieden voor de verliefde westerse vrouw. Rozema's belangrijkste les is: laat de romantiek je realiteitszin niet overschaduwen wanneer je besluit een Arabische moslimman te trouwen. Dat zullen we onthouden. (M.B.)